

درس پنجم - قدرت پرواز

تنها خالق، مالک، ولی، رب و مدبّر جهان خداست و هیچ یک از مخلوقات در اداره جهان با او شریک نیستند. همه موجودات، تحت اراده و تدبیر خداوند قرار دارند و به اذن او عمل می کنند.

اختیار، حقیقتی وجدانی و مشهود

ضربان قلب و حرکت دستی که لرزش دارد اختیاری نیست؛ ولی حرکات پا برای رفتن به سوی یک مقصد و حرکات دست در هنگام غذا خوردن اختیاری و تابع اراده انسان است.

➤ اختیار که به معنای توانایی بر انجام یک کار و یا ترک آن است، یک حقیقت وجدانی است و هر انسانی آن را در خود می یابد (فطری) و می بیند که شبانه روز در حال تصمیم گرفتن برای انجام یک کار یا ترک آن است. حتی کسی که اختیار را در سخن یا بحث انکار می کند، در عمل از آن بهره می برد و آن را اثبات می کند.

اختیار

تصمیم ترک و انجام فعل

مشهود

مشهود در عمل

حقیقتی وجدانی

فطری (یافتنی)

مولوی این حقیقت را در قالب یک مثال این گونه یادآوری می کند:

آن یکی می رفت بالای درخت	می فشاند آن میوه را دزدانه سخت
صاحب باغ آمد و گفت ای دنی	از خدا شرم، بگو چه می کنی؟
گفت: از باغ خدا بنده خدا	می خورد خرما که حق کردش عطا
پس بیستش سخت آن دم بر درخت	می زدش بر پشت و پهلوی چوب سخت
گفت: آخر از خدا شرمی بدار	می گشتی این بی گنه را زار زار
گفت: کز چوب خدا این بنده اش	می زند بر پشت دیگر بنده اش
چوب حق و پشت و پهلوی، آن او	من غلام و آلت فرمان او
گفت: توبه کردم از جبر ای عیار	اختیار است، اختیار است، اختیار

نکات: بیانگر اختیار حقیقتی وجدانی و مشهود در هر شخص / بیانگر استفاده منکرین اختیار از آن در عمل / آیات سوم، ششم و هفتم بیانگر برداشت نادرست از اختیار (جبرگرایی) / ارتباط با آیات «انا هدیناه السبیل اما شاکرا و اما کفورا» و «قد جاءکم بصائر من ربکم...» / شاهد مسئولیت پذیری در اختیار.

البته باید توجه داشته باشیم که بسیاری از امور اختیاری نیست و ما در وقوع آنها نقشی نداریم.

به عنوان مثال، هیچ یک از ما در عملکرد دستگاه های مختلف بدن خود، مانند دستگاه گوارش و یا گردش خون و همچنین در قوانین حاکم بر طبیعت مانند قانون جاذبه زمین، توالی فصل ها و... نقشی نداریم و این امور خارج از اختیار ما و به صورت طبیعی انجام می شود. در عین حال، باید توجه داشت که همین اختیار محدودی که داریم، مبنای تصمیم گیری های ما و تعیین کننده سرنوشت ماست.

با وجود روشن بودن اختیار و بی نیازی آن از استدلال، همه ما شواهدی بر وجود آن را در خود می یابیم که عبارت اند از:

✓ تفکر و تصمیم

هر کدام از ما همواره تصمیم هایی می گیریم و برای این تصمیم ها ابتدا اندیشه می کنیم و جوانب آن را می سنجیم و سپس دست به عمل می زنیم. گاهی نیز دچار تردید می شویم که از میان چندین راه و چندین کار، کدام یک را انتخاب کنیم. دست آخر، پس از بررسی های لازم، یکی را برگزیده و عمل می کنیم.

این که فردا این کنم یا آن کنم خود دلیل اختیار است ای صنم

نکات: بیانگر اختیار / بیانگر استدلال تفکر و تصمیم در شواهد اختیار / ارتباط با آیات «انا هدیناه السبیل اما شاکرا و اما کفورا» و «قد جاءکم بصائر من ربکم...».